

2011. Szeptember 11. Vasárnap

Jeremiás próféta könyve 13,1–11

Dr. Varga Gyöngyi

Az övről mondott példázat

^{13,1}Ezt mondta nekem az Úr: Menj, vedd magadnak egy lenvászon övet, és kösd a derekadra! De vízbe ne érjen!
^{13,2}Meg is vettem az övet az Úr parancsa szerint, és a derekamra kötöttem. ^{13,3}Másodszor így szólt hozzám az Úr igéje: ^{13,4}Fogd az övet, amelyet vettél, és a derekadon van! Indulj, menj el az Eufráteszhez, és rejtse el ott egy kőszikla hasadékban! ^{13,5}Elmentem tehát, és elrejtettem az Eufrátesznél, ahogyan az Úr parancsolta nekem.
^{13,6}Hosszú idő múlva ezt mondta nekem az Úr: Indulj, menj el az Eufráteszhez, és vedd elő az övet, amelyről azt parancsoltam, hogy rejtse el ott! ^{13,7}Elmentem az Eufráteszhez, megkerestem és elővettem az övet arról a helyről, ahol elrejtettem. És íme, az öv tönkrement, egészen hasznavehetetlen volt. ^{13,8}Ekkor így szólt hozzám az Úr igéje: ^{13,9}Ezt mondja az Úr: Így teszem tönkre Júda kevélységét és a nagy Jeruzsálem kevélységét! ^{13,10}Ez a gonosz nép nem akar hallgatni az én beszédemre, megátalkodott szívük szerint élnek, és más isteneket követnek, azokat tisztelik és imádják. De olyan lesz ez a nép, mint ez az öv: egészen hasznavehetetlen. ^{13,11}Mert ahogyan az ember derekára csatolja az övet, úgy csatoltam magamhoz Izrael és Júda egész házat - így szól az Úr -, hogy az én népem legyenek, hírnevem, dicséretem és tiszteletem növelésére. De ők nem hallgattak rám.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A prófétai iratot alapvetően költői és prózai szövegek alkotják, amelyben az intellemtől a fenyegető jövődölésekig, az ígélet-textusoktól a bölcsességi hagyományig számos műfajjal találkozunk; de ne felejtjük ki a sorból az imádságokat, panaszdalokat, levelet, példázatokat, jelképes cselekményeket, valamint a biografikus szövegeket sem. Hiába keresünk azonban valamiféle konkrét rendezőelvet, átfogó

kronologikus rendet Jeremiás könyvében; inkább úgy tűnik, a szerkesztés(ek) alapvető szempontja az volt, hogy egy iratba rendezve mindent megőrizzen, ami csak a prófétával kapcsolatos hagyományként fellelhető volt.

Itt, a 13. fejezet első egységében egy példázatot, jobban mondva szimbolikus cselekedetet olvashatunk, amely jól illeszkedik a jeremiási hagyomány legfontosabb teológiai gondolataihoz. A szövegegységet 4 szakaszra tagolhatjuk, mindegyik Isten szavával indul, amelyet prófétája felé intéz. Megfigyelhetjük a jelképes cselekedet irodalmi műfajának tipikus alkotóelemeit: 1. felhívás a cselekmény megtételére; 2. engedelmisség, beszámoló a cselekmény megtételéről; 3. a cselekmény értelmezése.

13,1–2

Jhwh arra utasítja Jeremiást, hogy vásároljon magának egy lenből szőtt övet, és kösse azt a derekára. Vigyázzon arra, hogy víz ne érhesse az övet. Ez a cselekmény a nyilvánosság előtt történik, mivel az értelmezése is mindenkit érint. Az ilyen fajta jelképes cselekedetek az ókori Keleten régi rítusok, mágikus gyakorlatok formájában széles körben elterjedtek voltak. Jeremiás esetében ez a cselekmény arról tanúskodik, hogy azt a próféta egyes egyedül Jhwh rendelkezése alapján követi el, az ő utasítására és kontrollja alatt.

13,3–5

A feladat abban áll, hogy az övet el kell rejtetni az Eufrátesznél, Babilóniában egy sziklahasadékban. Izgalmas kérdés, hogy ilyen nagy utat, mintegy 3500 km-t, hogyan képes végigjárni a próféta? Talán úgy oldhatjuk föl a feszültséget, hogy ez az említett térség az elrejtés szimbolikus helyszíne. Víziók kapcsán gyakran találkozunk azzal a gondolattal, hogy nagy távolságokat járnak be próféták Isten Lelkének vezetésével; pl.

Ezékielt is elviszi a Lélek a pusztába. Ebben az esetben azonban nyitva kell hagynunk a kérdést, hogy pontosan mire is gondolhatott a szerző.

13,6–7

E szövegrész értelmében még egy további cselekményre indítja Isten Jeremiást: újból vissza kell térnie az Eufráteszhez a lenövért, és elhoznia onnan hazájába. Igaz, hogy hosszú időt említ a szerző, de ez a történet logikájában nem azt jelenti, hogy Jeremiás ott várhatta ki, amíg Isten elérkezettnek látta az időt. A lenöv teljesen elrongyolódott, hasznavehetetlenné vált. Ugyanez a kifejezés szerepel a 19. fejezetben, az összetört cserépedény példázata kapcsán is.

13,8–11

A szöveg nem említi, hogy Jeremiás mekkora nyilvánosság előtt tolmácsolta Isten üzenetét; nem is ezen van a lényeg, hanem Isten szaván, üzenetén. Jhwh ítéletének tolmácsolásához az elhasználódott, szétfeszített öv képét használja a próféta. Isten egykor derekára kapcsolta Izráelt, választott népét: egészen szoros kapcsolatba került vele, szövetségre lépett népével, ám az elfordult tőle. A 10. versben újra a bálványimádás témáját hozza elő a szerző: minden kudarcnak, bukásnak ez az oka. Izráel hűtlensége miatt egészen hasznavehetetlenné vált, nem alkalmas többé arra, hogy Isten magához vonja, szoros kötelékbe fogja önmagával. Izráel és Júda háza létével már nem válik Isten dicsőségére.

1. Izráel történetének újabb és újabb kritikus időszakában, a krízishelyzetek idején felhangzó prófétai üzenetek azt a felismerést erősítették, hogy a fenyegetettség állapotában megint és mindig csak a hiteles szó, az egyenes beszéd adhat orientációt és esélyt a talpon maradásra. Az az ige, amely megtérésre hív, JHVVH egyedülvalóságának elfogadására és vállalására, a neki való engedelmességre és rendelkezéseinek megtartására szólít föl. Csakis ez a garancia Izrael identitásának megőrzésére, a nép megmaradására.

Jézus korában is ezek a gondolatok jelentkeztek. A zsidóságon belül különböző vallási, politikai színezetű csoportok szerveződtek, sokan változást sürgettek, amely a messiási kor várásában tetőzött. A sok koncepció, elvárás között a jézusi alternatíva az igaz emberség útja volt: következetes elkötelezettség Isten – az Atya – oldalán az emberért; egy új – valójában a régi – alapra helyezett közösség minden egyes tagjáért.

2. Egy apró tárgy, egy lenből szőtt öv prédikál arról, hogy milyen fontos megmaradni a szövetségi kötelékben, hogy milyen életbevágó továbbadni azt a személyes tapasztalatot, hogy Isten az ember mellett akar maradni, nem akar nélkülünk Isten lenni. Az öv azért van, hogy összekapcsoljon: Isten szava, rendje, törvénye ez a kapocs, amely felövez minket: vagyis késszé tesz az igaz emberségre, megtanít a hit és élet összhangjára. „Hinni azt jelenti: úgy élni, ahogyan akkor él az ember, mikor tudja, hogy igaz, amiben hisz.” (Weizsäcker) Az öv egy közösséget is jelképez: olyan népet, amely elkötelezetten szolgálja az Atya akaratát és keresi a felebarát javát. Kötődik Istenhez és az embertárhoz, mert nem tud másképp Isten népe lenni.

3. A példázatban azonban elrongyolódik, tönkremegy, szétfoszlik, szálaira bomlik ez az öv. Egyszeriben a szálaira bomlott közösséget, szétfoszló hitet, a nép lerongyolódását kezdi hirdetni nekünk. Azzal a ténnyel szembesít, hogy bizony tönkre tehetjük kapcsolataink szövetségét, szétbonthatjuk azt, ami össze volt kötve. És végső soron lehullunk Isten derekáról.